

Lasten Kesä ry

Vaikutusselvitys 2016-2017

Lasten Kesä ry:n sisäinen kartoitus asiakasperheille leirien merkityksestä ja vaikutuksista perheiden arkeen ja hyvinvointiin

Kaisa Kyrö
2017

Sisällys

Johdanto.....	2
Selvityksen kulku ja toteutus.....	3
Tuettu lomatoiminta.....	4
Veikkaus-tuen myöntämisen perusteet	4
Tuettu lomatoiminta vaikutusselvityksessä	5
Syyt leireille hakeutumiseen	6
Tieto leireistä	6
Leirien merkitys	7
Leirinaikainen vaikutus.....	7
Vaikutukset leirien jälkeen	8
Leirien pitkäaikaisvaikutus.....	8
Lasten ja nuorten ääni	10
Lasten Kesä ry yhdistyksenä	11
Leirien hinta, maksaminen ja tulevaisuuden leirit.....	11
Hyvinvoinnin käsityksestä ja tulevaisuudesta	12
Pohdinta	13
TIIVISTELMÄ	14
LIITE 1 Haastattelurunko huoltajalle.....	16
LIITE 2 Haastattelurunko leiriläisten haastatteluita varten.....	17

Johdanto

Tämän raportin tarkoituksena on eritellä Lasten Kesä ry:n asiakasperheille tehdyn vaikutusselvitystutkimuksen tuloksia. Tavoitteena oli kartoittaa syitä leireille hakeutumiseen, perheiden tilannetta ja kokemusta leirien merkityksestä ja vaikutuksesta perheiden hyvinvointiin ja arkeen. Lisäksi kerättiin palautetta Lasten Kesä ry:n toiminnasta ja arvoista. Aineistonkeruu selvitystä varten toteutettiin haastattelumenetelmällä satunnaisotannalla syksyn 2015 sekä kevään ja alkukesän 2016 leiriläisten huoltajille. Yhteensä haastateltiin puhelimitse 56 huoltajaa, joilta leireili yhteensä 82 leiriläistä tutkimusjakson aikana. Kasvokkain haastateltiin lisäksi leirien aikana yhteensä 22 leiriläistä yhdistyksen Hauhon Lomakeskuksella.

Lasten Kesä ry on lastensuojelujärjestö, jonka tärkein toimintamuoto, lasten ja nuorten leiritoinnin järjestäminen ja kehittäminen, on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Yhdistyksen tuetuilla leireillä käy vuosittain noin 1000 lasta ja nuorta, joille eripituiset leirit tarjoavat unohtumattomia elämyksiä ja turvaa. Samalla leirit mahdollistavat huoltajalle omaa aikaa ja voimavaroja keskittyä työhön, opiskeluun tai muuhun perheeseen, jolloin leirien merkitys ei rajaudu vain leiriläisiin, vaan parhaimmillaan tukee perhettä kokonaisuutena. Raportissa käydään läpi myös yhdistyksen tuetun loman myöntämisen ehdot ja ne vertautuvat tutkimustuloksiin.

Yhdistyksen leireistä kerätään palautetta leirien jälkeen, mutta kysymykset koskevat konkreettisesti yksittäistä leirijaksoa, eivätkä mittaa pidemmän aikavälin vaikutuksia. Leirin johtajilta ja ohjaajilta kerätään palautetta pitkin leirikautta sekä leirikauden päätteeksi. Leirien merkitys ja vaikutus näkyy leirityössä työntekijöille, varsinkin sellaisten leiriläisten kohdalla, jotka käyvät leireillä useamman kerran. Erikseen kerättyä tietoa leirien merkityksistä ei ole systemaattisesti kerätty suoraan asiakasperheiltä. Tutkimus toimiikin näin myös osana rahoittajalle menevää selvitystä yhdistyksen toiminnan tuloksellisuudesta ja vaikutuksista asiakasperheille.

Raportti etenee selvityksen kulun ja toteutuksen selostuksella, jonka jälkeen käydään läpi Lasten Kesä ry:n tuetun lomatoiminnan tuen myöntämiseen perusteita. Myöntämisen perusteita verrataan selvitykseen osallistuneiden syihin hakeutua leirille. Tämän jälkeen keskitytään leiritoinnin merkityksiin asiakasperheille ja tulevaisuuden näkymiin. Kartoittaessa leirikokemuksien merkityksiä ja vaikutuksia, tuodaan samalla näkyväksi miksi leiritointia tarvitaan ja mikä sen tarkoitus on.

Selvityksen kulku ja toteutus

Selvityksen menetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska sillä tavoittaa tutkittavien subjektiivisen kokemuksen ja näkemyksen kattavammin kuin strukturoidussa lomakemallisessa tutkimuksessa. Puolistrukturoidussa mallissa pystyi haastattelurunkoa (LIITE 1 ja LIITE 2) käyttämään apuvälineenä, mutta se mahdollisti myös haastattelutilanteessa esiin nousevista asioista keskustelua ja lisäkysymysten esittämistä. Valtaosin haastattelut etenivät rungon mukaisesti. Jonkin verran eroa syntyi siinä, haastateltiin huoltajia ennen leiriä, leirin aikana vai leirin jälkeen. Monella vastaajista oli kokemuksia useista yhdistyksen leireistä, jolloin haastattelussa puhuttiin kattavammin leirien merkityksistä ja yleisesti niitä kohtaan olevista odotuksista.

Selvityksen suunnitteluvaiheessa perehdyttiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimiin eettisiin periaatteisiin koskien ihmistieteitä koskevia tutkimusaloja (TENK 2012-2014). Periaatteet tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta, vahingoittamisen välttämisestä ja yksityisyyden tietosuojasta otettiin huomioon tutkimuksen eri vaiheissa, niin suunnittelun, toteutuksen kuin raportoinninkin aikana. Haastateltavilta kysyttiin suostumusta haastatteluun ja heille tehtiin selväksi heidän oikeutensa kieltäytyä haastattelusta joko kokonaan tai jättää vastaamatta yksittäiseen kysymykseen. Lisäksi haastateltaville selvitetiin haastattelun tarkoitus, eteneminen ja anonymiteetin takaaminen selvityksen raportointivaiheessa. Tutkittaville kerrottiin myös haastatteluaineiston käsittelystä ja käyttötarkoituksista. Vastaamismyönteisyys oli korkea, jokainen tavoitettu huoltaja osallistui haastatteluun. Leiriläisistä muutama kieltäytyi.

Puhelinhaastattelut tehtiin kevään ja kesän aikana yhteensä 56 huoltajalle ja 22 leiriläiselle. Haastateltavat valittiin satunnaisotannalla syyskauden 2016, kevätkauden ja kesän viiden ensimmäisen leirin perheistä. Haastattelut hoidettiin huoltajien osalta puhelimitse ja leiriläisten osalta Hauhon Lomakeskuksella. Haastatteluiden pituudet vaihtelivat 20 minuutin ja puolentoista tunnin välillä. Haastatteluista tehtiin muistiinpanot ja ne kirjattiin ylös.

Raportointivaiheessa haastatteluaineistosta napatut suorat lainaukset on valittu niin, ettei yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa. Lainaukset ovat nimettömiä.

Haastateltavista valtaosan lapsia oli leireillyt yhdistyksen leireillä aikaisemmin. Suurin osa haastatteluista on tehty syys-talvikauden leireiltä, joilla keskimäärin käy enemmän aiemmin yhdistyksen

leireillä olleita. Tämä mahdollisti monen haastateltavan kohdalla pohdinnan pidemmän ajan merkityksistä. Ensi kertaa leireillä olevien huoltajia haastateltiin yhteensä kymmenen, joten myös heidän ääntä saatiin kuuluviin. Haastateltavilta leireili yhteensä 82 leiriläistä tutkimusjakson aikana. Vuoden 2016 kaikille avoimien leirijaksojen leiriläismäärä oli yhteensä 789 eli noin kymmenesosaa asiakasperheistä kuultiin tutkimuksen kautta.

Tuettu lomatoiminta

Veikkaus-tuen myöntämisen perusteet

Lasten Kesä ry:n tuettua lomatoimintaa on rahoittanut Raha-automaattiyhdistys yhdistyksen toiminnan alusta alkaen (vuodesta 2016 lähtien Sosiaali- ja terveysministeriö tukee Veikkauksen tuotoilla). Tuettu lomatoiminta perustuu erikseen haettavaan lomatukeen, jota myönnetään taloudellisten, sosiaalisten ja terveydellisten syiden nojalla. Näin pyritään mahdollistamaan leireily mahdollisimman monelle lapselle ja nuorelle. Leirille hakiessaan lapsen huoltaja täyttää erillisen hakemuslomakkeen jokaisesta leirille hakevasta lapsesta. Hakulomakkeessa kerätään tiedot perheen koosta, perhemuodosta ja nettotuloista. Lisäksi avokysymyksinä kysytään sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä perusteita lapsen leiripaikalle. Kerätty tieto antaa näin kokonaisvaltaisemman kuvan perheen tilanteesta ja mahdollisuuden subjektiivisen kokemuksen kertomiseen perheen tilanteesta. Leirituen myöntämiseen vaikuttavat kriteerit on avattu yhdistyksen nettisivuilla ja ovat näin ollen leiripaikkaa hakevien tiedossa. Hakemukset käsitellään ja pisteytetään lomatuen myöntämistä varten. Johtuen osittain historiallisista pyrkimyksistä tukea vähävaraisia perheitä (järjestön säännöt) taloudelliset seikat painottuvat pisteytyksessä 45 % painotuksella, sosiaaliset 33 % ja terveydelliset 22 % painoarvolla.

Taloudellisin perustein suhteutetaan perheen nettotulot ruokakunnan kokoon, mikäli luku on alle 1000 euroa kuukaudessa, täytyy peruste leiripaikan myöntämiseen taloudellisin perustein.

Myöntöperusteista laajin on sosiaaliset perusteet, jossa on kategoriana myös paljon tulkinnanvara, sillä hakemusten käsittelijä noukkii avovastauksista perusteet ja on paljolti hakemuskohtaista, kuinka paljon perheen tilannetta avataan. Sosiaalisia perusteita tuetun loman myöntämiselle on muun muassa perheasema, eli onko kyseessä esimerkiksi yhdenvanhemman perhe tai uusioperhe. Huoltajien työllisyystilanne vaikuttaa myös, mikäli perheessä on työttömyyttä. Kotouttaminen on

sosiaalinen peruste, mikäli leiriläinen tai perhe on pakolaistaustaisia tai maahanmuuttajia. Hoitojärjestelyt leirin aikana lasketaan myös sosiaaliset syyt -kategoriaan, kyseessä voi esimerkiksi olla perheen muutto tai uuden lapsen syntymä, jolloin leiri tarjoaa perheelle helpotusta käytännön asioihin. Lisäksi äkilliset ja akuutit syyt perheessä tai pitkäaikaisetkin kuten perheeseen sijoitettu tai adoptoitu lapsi ovat sosiaalisia perusteita.

Lapsen oma tilanne vaikuttaa tuen myöntämiseen, kuten onko lapsi yksinäinen, koulukiusattu tai onko hänelle netti- tai peliriippuvuus. Myös monesti diagnosoidut käytöshäiriöt tai erityisyydet luokitellaan sosiaalisiksi syiksi, koska usein leirillä haetaan vahvistusta sosiaalisille taidoille ja tukea sosiaaliseen kasvuun.

Terveydellisissä sairauksissa painottuvat enemmän fyysinen käsitys terveydestä ja erilaiset tautiluokitusten sairaudet. Terveydelliset syyt ovat useammin vanhempien tai sisarusten sairaudet, jotka vaikuttavat perheen jaksamiseen ja arjen pyörittämiseen. Leiriläisen oma sairaus on peruste joko niin, että leiri on kuntouttavaa toimintaa tai mikäli leiriläisen sairaudesta on paljon kuluja perheelle.

Lisäksi tuetun loman myöntämiseen vaikuttaa akuutti lastensuojelullinen tarve, kunnan maksusitoumus tai lapsen tai perheen kanssa työskentelevän ammattilaisen suositus leirille lähdestä. Perusteet tuetun loman myöntämiseksi ovat siis varsin laajat ja usealla perheellä täyttyvät monet syyt eri kategorioista.

Tuettu lomatoiminta vaikutus selvityksessä

Vaikutus selvityksen haastatteluissa perheiden voinnista muodostui ennemminkin kokonaiskuva, jossa tuetun loman perusteet saivat eri tavalla äänen. Haastattelussa kartoitettiin perheen vointia ja kokemusta taloudellisesta tilanteesta, ei suoraan tuloja tai muita perusteita tuetulle lomalle. Haastateltavista tuetun loman oli saanut lähes kaikki, poikkeuksena perhekoti, sillä lomatukea ei voida myöntää yritysmuotoisen toiminnan tukemiseen, sekä lisäksi yksi vastaaja korkean tulotason vuoksi. Haastatteluista reilu kolmasosa mainitsi perheen tilanteesta ja syistä leirille hakeutumiseen syitä kaikista kolmesta kategoriasta.

vaikutusselvitys

Vastaajista yhden vanhemman perheitä oli 30, kahden vanhemman ydinperheitä 15, uusioperheitä 8 ja loput muita perhemuotoja. Heikentyneitä työllisyystilanteita tai tulottomuutta oli vastaajista yli puolella.

Syyt leireille hakeutumiseen

Tieto leireistä

”leirielämykset ovat olleet itselle tärkeitä ja on hienoa, että voi lapsilleen tarjota niitä myös”

Haastateltavat olivat saaneet leireistä tietoa alun perin monesta eri suunnasta, kuusi vastaajaa mainitsi omat kokemuksensa Lasten Kesän leireistä olleen alun perin kimmoke hakea leiripaikkaa omille lapsille ja mahdollistaa näin periytyvä leirikokemus. Puskaradio, ystävien ja tuttujen suositukset taas toimi 13 haastateltavan tietolähteenä, yhdistykseen ja leireihin on helpompi vastaajien mukaan luottaa kun joku tuttu on sitä suositellut. Lehdestä nähty mainos tai internetistä haun avulla yhdistyksen leirit löytäneitä oli yhteensä 19. Lastensuojelun asiakkuuden kautta leireille oli tiensä löytänyt seitsemän vastaajaa ja lopuilta tuli eri lähteistä tietoa leireistä vastaan.

Syyt leireille hakeutumiseen

”apu arjessa jaksamiseen, välillä on niin hyvä että on jotain ihan muuta”

Edellä käytiin läpi tuetun loman toiminnan myöntämisen perusteita. Vastaajien tarve hakea leiripaikkaa voidaan, hieman karkeasti, jakaa myös näihin kolmeen luokkaan. Haastateltavilla tuetun loman myöntämiseen olisi valtaosalla riittänyt taloudelliset perusteet, mutta leirille hakeudutaan enimmäkseen sosiaalisten syiden vuoksi. Leireiltä odotetaan turvallista, ohjattua ja lapsilähtöistä ohjelmaa. Rajat ja säännöt koetaan tarpeellisiksi, mutta niiden puitteissa toivotaan ja odotetaan perinteistä leirielämää, erilaisia ohjelmia ja yhdessäoloa luonnossa. Eroa arkeen ja muuhun elämään tuo jo leirikeskus paikkana, mutta muutenkin elämän koetaan olevan erilaista ja tarjoavan monipuolisesti tukea, turvaa ja hauskanpitoa lapsille ja nuorille. Lasten ollessa leirillä huoltajalla on tieto siitä, missä lapsi on ja että hän on ohjatun ohjelman ja turvallisten aikuisten parissa. Haastateltavista moni mainitsi, että leiriaika olisi kotona kulunut suurimmalta osalta kännykän tai muun teknologian parissa, eikä ohjelmassa olisi välttämättä ollut sen kummoisempia lomatekemisiä

ajanpuutteen ja mahdollisuuksien rajallisuuden vuoksi. Mökkimahdollisuutta oli harvalla vastaajista. 53 haastattelua tehtiin koulujen loma-aikojen leireillä olleille ja kolme viikonloppuleiriläisten huoltajille. Kesän leirien haastatteluista nousi useammin esiin, että Lasten Kesän leirin sijaan olisi hakeuduttu toisen yhdistyksen leireille. Talvikauden aikana ohjelmaa olisi herkemmin kehitelty kodin ympärille, käyty uimassa tai muuta vastaavaa.

Leirien merkitys

Leirien merkitystä perheille kysyttiin niiden kohdalla, joilla lapsi oli ollut leireillä aiemminkin. Uusilta leiriläisiltä kysyttiin mitä odotuksia huoltajilla on leiriä kohtaan. Osittain vastaukset leirien merkityksiin nousivat esiin, kun kysyttiin syitä leirille hakeutumiseen. Leirien merkityksen voi jakaa leirin aikana tapahtuvaan merkitykseen ja pidemmän aikavälin merkityksiin. Pidemmän ajan merkityksiä nousi esiin haastateltavilta, joilla oli yhdistyksen leireistä kokemusta useamman leirin tai vuoden ajalta.

Leirinaikainen vaikutus

”kaikki voittaa tilanne, lapsi saa nauttia leireilystä ja kotona saa vapaa-aikaa”

Moni huoltajista ei työtilanteensa tai perhemuotonsa vuoksi pysty järjestelemään työvuorojaan kovin helposti koulujen loma-aikoihin, jolloin leiri tarjoaa välittömän avun, kun huoltaja tietää voidensa käydä töissä tai opiskelemassa, kun lapsi tai lapset ovat leirillä. Lapsen ollessa leirillä moni huoltaja koki, että pystyi luottamaan siihen, että lapsi on turvassa, hyvässä hoidossa ja ohjatun ohjelman parissa. Leireillä myös juhlapyhien ja vuodenaikaan sidottujen puuhien kokeminen korostuu huoltajien antamissa merkityksissä, kuten uudenvuoden juhlinta raketteineen tai talvileirien talvipuuhat kuten pilkkiminen, avantouinti tai pulkanlasku. Leiri myös tarjoaa arjesta erillisen paikan kokea uusia asioita poissa kotoa ja korvaa monella perheellä perinteisen lomapuuhailun, mökkeilyn.

Kysyttäessä vaihtoehtoista tekemistä leiriajankohdalle moni vastaajista ilmoitti, ettei välttämättä leirin sijaan olisi ollut mahdollisuutta järjestää mitään sen erikoisempaa toimintaa. Näin lomajakso

koulusta olisi ollut perheille vain arkea, mutta vaativampaa, kun lapsien päivien ohjelmaa ja ruokailuja olisi pitänyt mieltä eri tavoin. Muutamilla vastaajilla leirin ajankohta oli tärkeä muiden menojen vuoksi, kuten huoltajille varattu kurssi, opintojakso tai reissu, jonne leiriläistä ei olisi voinut ottaa mukaan. Muutamilla vastaajalla leirin aikainen merkitys on näkynyt siinä, että lapsen ollessa leirillä on mahdollistunut muuttaminen tai uuden perheenjäsenen kanssa maailman tutustuminen.

Myös parisuhteelle voi tehdä hyvää, että lapset ovat poissa hetken ja pari saa omaa aikaa. Monella vastanneista ei sosiaalisia verkostoja ja apua lastenhoitoon juurikaan ole, jolloin leirit ovat tähän hyvä väline. Seuraava lainaus vastaajalta, joka pohti leirien merkitystä:

”Perheen hyvinvoinnissa tärkeä jaksamisen muoto on myös se, että vanhemmat saavat omaa yhteistä aikaa. Se ei ole itsekästä, vaan jaksamista tukevaa”

Vaikutukset leirien jälkeen

Valtaosa leiriläisistä puhuu leireistä ennen ja jälkeen leirin, tuttuja ohjelmia, ohjaajia ja kavereita odotetaan kovin. Leiridiscon vaatteita valitaan jo etukäteen ja pohditaan, pääseekö leirillä mihin taloon yöpymään. Leirit ovat näin osa perheen elämää ja lasten sosiaalista kasvua pidempiaikaisesti. Leirin vaikutukset eivät jää siis vain leirillä vietettyyn aikaan vaan ovat isompi osa ja kokonaisuus perheiden elämässä. Haastatteluissa nousi myös esiin, miten syyt hakeutua leirille ovat muuttaneet vuosien varrella. Leiri on saattanut ensimmäisellä kerralla olla ollut tarve mahdollistaa lapselle uusia elämyksiä tai tarjota turvallista paikkaa loman ajalle, mutta useamman leirin jälkeen syyt hakea leirille, ovat leiriystävyyssuhteet ja kasvaminen leirielämään ja yhdistykseen.

Leirien pitkäaikaisvaikutus

Leireillä on ollut perheisiin pidempiaikaisia vaikutuksia ja vaikutukset ovat korostuneet, mikäli leiriläinen on käynyt useammalla leirillä. Haastateltavat kuvaavat kuinka leiriläiset ovat oppineet itsenäistymisen taitoja ja ovat pärjänneet poissa kotoa leirien vuoksi myös muuallakin.

Mitä enemmän leireillä on käyty sitä enemmän leiriläiset osaavat odottaa leireiltä niin sisällöllisesti ohjelmia, tuttuja ohjaajia, hyödyntää leirikeskuksen kapasiteettiä. Myös huoltajat ovat oppineet ajan kuluessa että voivat suunnitella leirien aikaan omaa ohjelmaa. Varsinkin erityislasten kohdalla, kun pelko leirillä pärjäämisestä on hälventynyt, on huoltaja tai huoltajat voineet suunnitella leirin ajalle itselleenkin muuta ohjelmaa.

”suuria muistoja myöhemmässä elämässä”

Uudet kaverit, sosiaaliset suhteet, nämä nousevat tärkeänä antina leireilystä pidemmällä aikavälillä. Leirit ovat tarjonneet monelle yhden vanhemman perheelle tai muuten tukiverkottomille perheille uusia kontakteja. Leireillä koetaan myös hyväksi, että leiriläisiä tulee eri puolilta, jolloin lapset saavat kavereita muualtakin kuin välittömästä fyysisestä (koulu)ympäristöstään. Moni on nähnyt leirikavereita tai ainakin ollut yhteydessä leirien ulkopuolella. Monilla vastanneista perheistä ei ole paljoa sosiaalisia kontakteja ja perhekin saattaa olla huoltaja-lapsi -kaksikko. Monet kuvaavat kiinteän arjen vastapainoksi leirien olevan ”napanuoran venyttämistä” ja tilanne jossa lapsikin saa nähdä muita aikuisia, lapsia ja nuoria erilaisessa ympäristössä. Yhdenvanhemman perheissä leireistä koetaan myös sitä hyötyä, että leirillä on töissä täysi-ikäisiä aikuisia, jotka antavat leiriläisille mallia ja esimerkkejä millaisia turvallisia aikuisia on olemassa. Ohjaajien ja leiri-arjen koetaan kasvattavan lapsia ja nuoria ja vahvistavan heidän identiteettiään.

Haastatteluissa nousi esiin myös leirien tärkeät vaikutukset leiriläisiin, jotka ovat yksinäisiä, kiusattuja tai koulussa käytöshäiriöiden vuoksi kykenemättömiä ylläpitämään sosiaalisia suhteita. Leirillä ollaan irti arjen rajoitteista, koulusta ja siellä rakentuneista rooleista ja leiriläiset saavat erilaisia kokemuksia.

”tyttö tuli kuin vanhempansa versiona itsestään ja suorastaan säteili”

”Lapsi on tullut leiriltä aina jotenkin tasapainoisempana, jotakin erityistä niissä teidän leireissä on”

Lasten ja nuorten ääni

Lasten haastattelut täydensivät huoltajien haastatteluita ja antoivat leiriläisille oman äänen kuuluviin. Leiriläisten haastatteluissa kysyttiin paljon myös käytännön vinkkejä leiritoiminnan kehittämiseen ja nämä toiveet ja ehdotukset on kootusti viety eteenpäin kesän 2016 toiminnan suunnitteluvaiheessa.

Leiriläisten haastatteluissa nousi esiin leirien parhaat puolet, ystävyysuhteet koulun ulkopuolella, lomailu ja viihtyminen. Moni mainitsi, että alun perin leirille oli vain "laitettu" mutta nykyään monella tulee itse pyydettyä leirille pääsyä. Moni leiriläinen avasi kotiolojansa yhteneväisesti huoltajien kanssa. Muun muassa moni kertoi kuinka vanhempien on hyvä olla itsekseen kun lapsi on leirillä. Leireily on myös muuttunut vuosien varrella kun on kasvettu, alkuun on pelännyt uutta ja tuntematonta, mutta useamman kerran käyneenä leireistä tietää jo mitä odottaa. Leirikavereitten ja tutun leirikeskukseen lisäksi leiriläishaastatteluissa nousi esiin leirillä olevat ohjelmat, niin vuodesta toiseen toistuvat kuin ihan uudetkin, sekä leiriohjaajat. Vanhat leiriohjaajat olivat monella olleet mukana monia leirivuotia ja joka vuosi hieman muuttuneet ohjaajakokoonpanot tuovat leiriläisten mielestä mukavaa vaihtelua leireilyyn. Elämä leireillä on haastateltavien mielestä muuttunut vuosien varrella, lähinnä leirikeskukseen uusien hankintojen tai remonttien myötä. Haastatelluista leiriläisistä ensimmäistä kertaa Lasten Kesän leireillä oli kaksi, muilla oli kokemusta vähintään yhdestä leiristä aikaisemmin.

Leiriläiset vastasivat kysymykseen, mitä olisivat tehneet, jos eivät olisi olleet leirillä, että olisivat olleet kännykän ja pelilaitteiden parissa enemmän, ehkä tehneet jotain kavereitten kanssa mutta muuten ohjelmassa ei heidän käsityksensä mukaan olisi ollut sen kummoisempaa ohjelmaa. Haastatelluista leiriläisistä yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat leirillä mieluummin kuin muualla. Muutama olisi vaihtoehtoisesti voinut olla jollain muullakin leirillä.

Lasten Kesä ry yhdistyksenä

Haastatelluista moni tiesi Lasten Kesä ry:n yhdistyksenä omien kokemustensa kautta, ovat itse olleet leiriläisiä ja ovat halunneet, että lapset kokevat samat elämykset. Yhdistyksen pitkä historia ja toiminnan jatkuvuus koetaan luottamusta herättävänä ja se tuo turvaa leirille lapsen lähettämistä ajatellen. Luottamus rakentuu vastaajien mielestä siinä, että toiminnasta välittyy sen arvot ja toimintatavat. Myös se, että tietoa saa aina helposti ja kaikki se mitä lapsi kertoo leireistä vahvistaa kuvaa toimivasta yhdistyksestä. Itse nuorena leireilleille luottamus järjestöä ja leiritoimintaa kohtaan perustuu omiin kokemuksiin Lasten kesän toiminnasta.

Lasten Kesä ry:stä ja yhdistyksen tarjoamista leireistä on muodostunut monelle perheelle vuosikausia jatkunut tukitoimi. Työntekijöiden näkökulmasta leireille palaavat lapset ovat osoitus siitä, että leirillä on viihdytty ja heihin saa aikojen saatossa vahvemman ja luottamuksellisen siteen. Jokainen leiriläinen on haluttu ja tervetullut leirille ja haastatteluiden vastausten valossa se toiminnasta myös välittyy perheille. Vastaajista 17 perheellä oli kokemusta vain Lasten Kesä ry:stä leirijärjestönä.

”Heti bussilla tuli sellainen olo, että lapsen voi jättää huoleti ja että itsekkin voisi jäädä leireilemään”

”Ohjaajien into ja energia välittyy, huomaa että he eivät ole työhönsä leipiintyneitä”

”Aina on saanut asiat selvitettyä, kun on ollut jotain tarvetta. Hienoa toimintaa teillä, kiitos!”

Leirien hinta, maksaminen ja tulevaisuuden leirit

Leirien hinnoista kysyttäessä vastauksissa oli vaihtelevuutta. Haastateltavista lähes kaikki saivat leirin tuetulla hinnalla, mutta leirin hinta koettiin yhä korkeaksi perheen taloudellisen tilanteen huomioon ottaen. Samalla leirien merkitys perheelle ja leiriläisille koettiin kuitenkin niin suureksi, ettei hintaa voi pitää esteenä lapsen leirille laittamisessa. Leirimaksua pidettiin kuitenkin realisti-

senä, sillä palkatut ohjaajat, sisämajoitus ja ruokailu ovat ymmärrettäviä menoeriä. Leirimaksujen suorittamista kohtaan kiiteltiin joustavuutta ja inhimillisyyttä. Sosiaalitoimen maksamista leireistä ei huoltajilla ollut hinnasta mielipidettä muuta kuin että itse maksaminen ei onnistuisi. Tuettu hinta ja lisäksi muut mahdolliset alennukset (sisarale/ kaupunkikohtaiset avustukset, säätiöiden tuki) laskivat hintaa niin että leiri oli helpommin maksettavissa.

Moni leireilisi enemmän, mikäli se taloudellisesti olisi mahdollista. Aineistosta esiin nousee kuitenkin vahvasti, että leirien tuoma hyvinvointi ei ole rahalla mitattavissa. Monia vastaajia huolestutti kuitenkin, kuinka leirimaksujen käy, mikäli tukea lomatoiminnalle ei enää saisi tai jos kunnilta ei saisi maksusitoumuksia. Lisäksi osa vastaajista oli taloudellisesti ”välitilassa”; kokevat taloudellisesti juuri ja juuri pärjäävänsä, mutta tuloja on sen verran, että eivät saa esimerkiksi leireilyyn Veikkaus-tuen lisäksi muita tukia.

Hyvinvoinnin käsityksestä ja tulevaisuudesta

Hyvinvoinnin eri puolia on tärkeä mitata, jotta saadaan määrällistä ja vertailtavissa olevaa tietoa, mutta tärkeämpää on saada subjektiivinen kokemus hyvinvoinnista kuulumaan. Haastatteleamalla haastateltavat saivat itse tuoda esiin perheen tilannetta ja jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä. Puhe hyvinvoinnista on usein ongelma- ja puutekeskeistä ja tämä näkyi myös haastatteluissa, mutta usea haastatelluista mainitsi myös positiivisia muutoksia perheen arjessa ja näistä syntyneitä voimavaroja, kuten opiskelu, uusi työ, muutto, perheenisäys tai avioero. Vastaajilta nousi esiin myös asennoitumisen erot, miten tilanne on muuttunut vuosien varrella tai mitä tulevaisuus mahdollisesti tuo tullessaan.

Kokonaisvaltainen näkemys hyvinvoinnin eri puolista on tärkeä ottaa huomioon sillä tilanteet perheen sisällä ja ympärillä vaikuttavat helposti toisiinsa. Yksittäinen tekijä, kuten esimerkiksi yksinhuoltajuus vaikuttaa nopeasti perheen taloudelliseen hyvinvointiin ja yhden tulojen varassa eläminen on paljon haavoittuvampi yllättäville tilanteille, eikä puskurivaraa yllättäviin elämäntilanteisiin ole. Usea vastaaja pohtikin omaa ja perheensä tilannetta sen valossa, että eri seikat elämässä ovat johtaneet nykyiseen tilanteeseen. Vastaajakohtaisesti kokemus hyvinvoinnista erosi laidasta lai-

taan, osa kuvaili perheen arkea ”yhtenä tuskana” kun taas toisen sanoin elämä oli ”mukavaa, eteenpäin vievää”.

Syitä arjen kokemiseen vaikeana oli kasautuneet ongelmat, esimerkiksi sairastuminen joka on joh-
tanut työttömyyteen ja näin heikentyneeseen taloustilanteeseen, tai erityislapsi jonka huomion ja
resurssien tarve ylittää ajoittain vanhemman jaksamisen. Yhteistä kasautumiselle oli, että ne koski-
vat perheen taloudellista, sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia. Kolmasosa vastaajista kertoi
tällaisesta kasautumisesta. Osa heistä, joilla oli kokemus kasautumisesta, mainitsi tilanteen olevan
väliaikainen ja tilanteen helpottuvan ajan myötä, kun esimerkiksi työtilanne helpottuu, lapsi kas-
vaa tai uudet opinnot saadaan päätökseen. Osa taas koki, ettei edessä ole sen suurempia helpo-
tuksia elämään luvassa. Moni varsinkin yhden vanhemman perheen huoltaja koki arjessa turvaver-
kostojensa, niin sosiaalisten kuin taloudellisten, olevan riittämättömiä.

Tulevaisuudesta ei ollut haastattelurungossa erikseen omaa kysymystä mutta haastatteluiden
muodostuessa enemmän keskusteluhenkisiksi tuli tulevaisuus-aspekti mukaan. Tulevasta oli ta-
loudellisessa mielessä huolissaan moni, että miten käy tuettujen lomien, onko vastedes varaa lait-
taa lasta leirille tai että löytyykö töitä tai muuta taloudellista lähdettä mahdollistamaan perheen
hyvinvointia. Valtaosalla oli kuitenkin usko tulevaan luottavainen.

Pohdinta

Selvityksen myötä korostuu yhdistyksen toiminnan ydin, tarkoitus tukea koko perhettä. Leirit an-
tavat lapsille elämyksiä ja tukea kasvuun ja mahdollistavat kotiin jäävälle perheelle oman ajan ja
tuen. Paikkansa monessa perheessä vakiinnuttanut leirielämä on muodostunut pitkäaikaiseksi tu-
kitoimeksi ja on näin ollen ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Korjaavastakin työstä voidaan
puhua, koska leireillä käy paljon sijoitettuja lapsia tai muuten lastensuojelun piirissä olevien per-
heiden lapsia. Selvitykseen vastanneista 17 mainitsi haastattelun aikana lastensuojelun asiakkuu-
den.

Leiritoiminnan merkityksiä ja vaikutuksia on vaikea eritellä, sillä ennaltaehkäisevän periaatteen
myötä vaihtoehtoista skenaariota ei voida tarkastella. Seuraava lainaus huoltajan haastattelusta

vaikutusselvitys

kysyttäessä leirien merkitystä perheelle tiivistää kuitenkin vastaajien yleisen ajattelun leirielämästä:

”ISO merkitys meidän pienelle perheelle. Oikeastaan niin iso, ettei sitä edes tajua, miten niin pieni asia kuin leiri ja muutama päivä voivatkin olla niin tärkeitä. Kiitos!”

TIIVISTELMÄ

Lasten Kesä ry:n sisäinen vaikutusselvitys leiritoiminnan merkittävydestä ja vaikutuksista perheiden arkeen ja hyvinvointiin.

Lasten Kesä ry keräsi kevään ja kesän 2016 aikana asiakasperheiltä tietoa haastattelumenetelmällä. Haastattelussa kysyttiin leirille hakeutumisen syitä, perheen tilannetta, odotuksia leiristä ja aiemmin leireilleiden kohdalla lisäksi leirien vaikutuksia. Lisäksi kerättiin palautetta toiminnasta ja leiritoiminnan arvoista. Yhteensä haastateltiin 56 huoltajaa, joilta leireili yhteensä 82 lasta ja nuorta yhdistyksen leireillä. Lisäksi haastateltiin 22 leiriläistä. Vastanneista ydinperheitä oli 15, yhden vanhemman perheitä 30, uusioperheitä 8 ja muita 3.

Lomatoiminnan tukea, edullisempaa leirimaksua, voivat perheet hakea taloudellisin, sosiaalisin tai terveydellisin perustein. Vastanneista lähes kaikilla löytyi tuen myöntämiseen useampia syitä eri kategorioista. Kaikista kolmesta kategoriasta mainintoja tuli noin kolmasosalta vastaajista. Lähes kaikki vastaajista olivat oikeutettuja lomatukeen jo pelkästään taloudellisin perustein, mutta leireille hakemisen syyt olivat kuitenkin lähes poikkeuksetta sosiaalisia, lapsen sosiaalisen kasvuun ja sen tukemiseen liittyviä. Leirien merkitys nähtiin monipuolisena, huoltajille se toi kaivattua taukoa arkeen ja voimavaroja, leiriläisille taas uusia ystäviä, itsenäistymisen taitoja, elämyksiä ja pystyvyyden vahvistumista. Varsinkin yhden vanhemman perheissä korostui leirien merkitys tukiverkostona perheelle.

Leireiltä odotetaan leiriläiselle lomien ajaksi arjesta poikkeavaa ohjelmaa erilaisessa ympäristössä. Monelle asiakasperheelle leirit toimivat mökin tai lomareissun korvikkeena. Kotiin jääville huoltajille leirit tarjoavat hengähdystaukoa usein kuluttavastakin arjesta. Lisäksi useammalla vanhemmalla on mahdotonta järjestää työvuorojaan koulujen loma-aikoihin sopiviksi, näin leirit tarjoavat las-

tenhoidollista tukea ja vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapsi on turvassa, hänen perustarpeistaan huolehditaan ja päivät täyttyvät ohjatusta ohjelmasta.

Leirien pitkäaikainen merkitys näkyy selvemmin perheissä, joissa leireillä on käyty usean vuoden ajan. Leirit ovat vakiinnuttaneet paikkansa lapsille elämyksinä, uusien kavereiden ja itsenäistymisen väylänä. Akkimaa on muodostunut tärkeäksi paikaksi, jonne leiriläiset mielellään palaavat kerta toisensa jälkeen. Leirijaksot ja pitkäaikainen, toistuva asiakkuus ovat tukeneet perheitä pitkäjänteisesti, antaneet lepotaukoja ja mahdollistaneet aikataulujen suunnittelua eri tavoin. Luottamus järjestöön on vastanneilla korkea ja vertaillen vastauksia koetuista toiminnan arvoista ja käytännöistä leirilupaukseen, toimintaa ohjaavaan laatukäsikirjaan, ovat odotukset ja sisältö samassa linjassa.

Leirien hinta koetaan korkeaksi, mutta vastaajien yleinen mielipide on, ettei leirien tärkeyttä voi mitata rahassa. Moni saa tuettuun leirimaksuun lisävastusta joko sosiaalityön asiakkuuden kautta tai muiden tukijärjestelmien kautta. Tällöin huolena ei ole leirien hinnan suuruus, vaan se, että saako maksuun tukea jatkossakin.

Lasten Kesä ry:n toimintaa pidetään tärkeänä ja laadukkaana ja leiritoiminta koetaan perheiden hyvinvointia ylläpitäväksi. Vaikutusselvitys antaa siis kuvan merkityksellisistä työtä tekevästä järjestöstä, jonka aseman toivotaan säilyvän jatkossakin.

LIITE 1 Haastattelurunko huoltajalle

Kysymykset koskien leireilyä ja syitä leirille hakemiselle

1. Onko lapsenne ollut aiemmin leireillä? Lasten Kesän?
2. **Miten** päädyitte hakemaan ensimmäistä kertaa Lasten Kesän leirille, **mistä syistä?**
3. Aiemmin leirillä käyneet: minkä koitte olevan **suurin hyöty leiristä. Leirien merkitys/ odotukset leireistä?**

A) lapsen kannalta B) aikuisen kannalta

4. Miksi juuri -- leiri?
5. Mitä **odotuksia teillä on** leirille? A) lapsen kannalta B) huoltajan kannalta
6. Miten lapsi puhui kotona leiristä etukäteen?
7. Jos lapsenne **ei olisi lähtenyt** kyseiselle leirillä, mitä olisitte luultavimmin tehneet tai missä olleet?

Kysymyksiä perheen oloista, taustoista

8. Minkäkokoinen perheenne on, minkäikäisiä lapsia? Minkä muotoinen?
9. Miten kuvailisitte asuinalueettanne? (ympäristö, viihtyvyys) (**postinumero**)
10. Miten koette nykyisen taloudellisen tilanteenne?
(velkoja/ taloudellisia tukiverkkoja/ joudutteko tinkimään hankittavista asioista)
11. Millaiseksi koette leirin hinnan (ko. leirin hinta RAY-tuettu/ilman tukea €)?
Oliko /onko sillä vaikutusta leirille hakemiseen? Kuka maksaa leirin?
12. Miten koette **tämänhetkisen** tilanteen perheessä ja vanhemmuudessa jaksamisen suhteen?

Palautteenomaisia kysymyksiä Lasten Kesä ry:stä

13. Onko Leirilupaus teille tuttu? Oletteko lukeneet sitä?
14. Mitkä arvot kuvaavat mielestänne Lasten Kesä ry:n toimintaa? Miksi Lasten Kesä? Mitkä seikat koette tärkeiksi pohtiessa leirielämää ja leirejä?
15. Onko Lasten Kesä ry:llä mielestänne tarjolla tarpeeksi leirejä ja toimintaa?
16. (Mikä merkitys Lasten Kesä ry:n leireillä on perheellenne?)
17. Haluatko jättää muuta palautetta toiminnasta Lasten Kesä ry:lle?

LIITE 2 Haastattelurunko leiriläisten haastatteluita varten

LEIRITOIMINTA

Oletko ollut aiemmin leirillä? Täällä? muualla?

Millaista oli ensimmäistä kertaa tulla leirille? Kuka ehdotti leirille lähtöä? Entä tälle leirille?

Onko leireily ollut kivaa? Mikä on ollut kivointa? entä ikävintä? Jos olet ollut jollain muulla leirillä niin mil-laista oli verrattuna?

Ovatko leirit muuttuneet/onko leireillä eroa?

Mitä odotat tältä leiriltä?

Mitä olisit tehnyt lomalla jos et olisi leirillä?

PERHE

Millainen perhe teillä on?

Miten kotona ja koulussa sujuu?

Mistä pidät eniten? / Mikä on ikävintä?

Pääsetkö leireille aina kun haluaisit?

Mikä leireillä on tärkeää että olisi hyvä leiri? Onko hyvä että leirejä on olemassa?